

Ο ΘΡΗΝΟΣ ΤΩΝ ΛΟΥΛΟΥΔΙΩΝ

— Ω γλυκύ μου Ξαρ!..
Και τὸ Ξαρ ἀνέπεπε
ἐὼδίας ὡς θυμίαμα, εἰς
τὸν οὐρανόν.

Ἦταν ἀνοιξίς, χαρὰ
Θεοῦ. Κάθε λουλούδακι
καὶ ἓνα θυμιατό!

Τὸ Δεμίρ - Ἰσάαρ, στὸ ὁποῖο
βρισκόμουν τότε, ἐστολίζετο διὰ
τὴν βραδυὴν περιφορὰν τοῦ Ἐπι-
ταφίου. Κατὰ μίαν παλαιὰν, πολὺ
καλὴν καὶ ποιητικὴν συνήθειαν, ἡ
νοικοκυρὲς στολίζουσαν μετὰ ἀνθινὰς
γυρλάντες τὶς ἀψιδωτὲς ἐξώπορτες
ὅλων τῶν σπιτιῶν σχεδὸν καὶ βγά-
ζουσαν ἐκεῖ τὶς γλάστρες τῶν μετὰ
λουλούδια. Στὸ θάθος τῆς πόρτας
πρὸς τὰ μέσα, στήνουνε ὡς ἓνα
μικρὸν βωμόν, ἓνα τραπέζι μετὰ
καθαρὸν τραπεζομάντηλο, ἓνα εἰκόνι-
σμα ἐπάνω μετὰ λαμπάδες, θυμιατὰ
καὶ σταυροῦς.

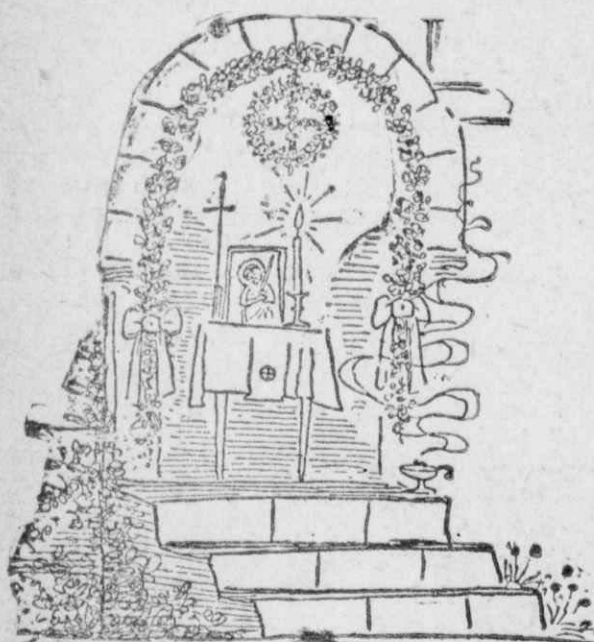
Δίπλα ἀπὸ τὸν βωμόν αὐτόν,
στέκονται καὶ σταυροκοποῦνται
καὶ λιθανίζουσι κατὰ τὴν ἐκφο-
ρὰν, ὅσες γυναικὲς καὶ κορίτσια ἢ
γέροντες ἀσθενικοί, δὲν μποροῦν νὰ
πᾶνε στὴν ἐκκλησίαν, γιὰ τὸν ἓνα
ἢ γιὰ τὸν ἄλλο λόγο. Ἔτσι τὸ σύ-
νολο παίρνει μίαν ὄψιν βαθεῖαν θρη-
σκευτικὴν καὶ γραφικὴν.

Μόνον στῆς κυρὰ - Θεοπίστης
τὸ σπιτί, ἀπάνω στὸ Βαρόσι, κον-
τὰ στὸν Ἄη - Γιώργη, ἡ πόρτα ἦ-
τανε γυμνή, χωρὶς δάφνες καὶ γυρ-
λάντες λουλουδιῶν, μ' ἓνα τραπέ-
ζι στὸ μαῦρο θάθος τοῦ, ἐπάνω
στὸ ὁποῖο ἦταν ἀπλωμένο ἓνα
σκοῦρο τραπεζομάντηλο κι' ἓνα
φτωχὸ κεράκι.

Ἐστάθηκα καὶ κύτταζα τὴν θλιβερὴν καὶ πραγματικῶς πένθη-
μην αὐτὴν εἰκόνα, ὅταν ἓνα μπουλουκι ἀπὸ κορίτσια, ξεπεταχτή-
καν τρέχοντας, ὡς πουλάκια φοβισμένα, ἀπὸ μίαν πόρτα διπλα-
νὴ καὶ μῆκαν στὴν ἀπέναντι καὶ κλείσαν.

Ὅταν γύριζα καὶ πάλι ἀπὸ κεῖ, ἄκουσα ἓνα θρηνερὸ τρα-
γοῦδι νὰ βγαίνει ἀπὸ τὴν διπλανὴ γωνιά, ὅπου μίαν παραμελημέ-
νη πασχαλιά μετὰ τὰ λουλούδια τῆς καὶ τὰ καινούργια τῆς φύλ-
λα σχημάτιζε, στὸ δειλινὸ σκιδόφως, κάτι ὡς σπηλιὰ.

Σὰν κύτταξα καλύτερα, διέκρινα στὸ θάθος μίαν ἀδύνατη
σκιά, πὺ μούρη ἀπὸ τοὺς ἰσκιούς, μετὰ ἓνα πρόσωπο γρηῆς, ὡ-
χρὸ, λειψανισμένο, ὅπου ἔλεγε τὸ γοργὸ ἐκεῖνο μοιρολόγι τῆς
μετὰ τὸν ἴδιο τόνο, μετὰ τὸν ἴδιο χρόνον, ὡς

Στολίζουν, τὴ Μ. Παρασκευῇ, τὶς πόρτες
τῶν σπιτιῶν.

τὸ νερὸ τῆς θρύσης,
ποὺ τρέχει ὅλη τὴν
νύχτα μουρμουριστὰ
κι' ἀδιάκοπα.

Καὶ πάλι ὡς πλη-
σίασα, φρρρστ, μ' ἓ-
να φτερούγισμα, θὰ
ἔλεγε κανεὶς, πάλι
πεταχτήκαν καὶ φύ-
γαν τὰ κορίτσια, ὡς
κοπάδι πουλιῶν ποὺ
τὰ κυνηγοῦνε..

Τὸ ὑποβλητικὸ τῆς
ἡμέρας, τὸ ἐπιτάφιο
στόλισμα τῆς πόλε-
ως, τὸ θρηνερὸ τρα-
γοῦδι καὶ ἡ σκοτεινὴ
εἰκόνα τῆς γρηῆς, ἐ-
γιγάντων μετὰ
στὴν ψυχὴ μου, τὴ
μυστικοπάθεια καὶ
μοῦ γεννήθηκε ἡ πε-
ριέργεια, νὰ μὴ
τὸ περιεργὸ ἐκεῖνο
ἄντρον. ποὺ φτερού-

γίζαν τὰ κορίτσια, νὰ ἰδῶ καὶ νὰ μάθω τί συμβαίνει.

Μετὰ τὴν λαμπάδα τῆς σβυσμένης, ἀπάνω σὲ μίαν κυρέκλα, ἀντὶ
τραπεζοῦ, καὶ μίαν ἁγία ἐμπρὸς εἰκόνα, καθόταν ὡς ἓνα σκα-
μνάκι ἡ γρηῆ καὶ ξετύλιγε, θὰ νόμιζε κανεὶς, τὸ λυπητερό τῆς
τὸ τραγοῦδι.

— Ἦρθες ; μοῦ εἶπε, σὲ λίγο, ὡς με ἔνοιωσε. Ἄργησες, σὲ
περίμενα.

Δὲν τῆς ἀπάντησα.

— Ἐσὺ δὲν εἶσαι, Γιώργη ;

— Ὁχι.

— Καὶ ποῖος εἶσαι σὺ ;

— Ἐγὼ εἶμαι ἓνας ξένος μακρινός..

— Καὶ πῶς βρέθηκες ἐδῶ ;

— Διαβάτης ἡμῶνα στὸν δρόμο.

— Κόπιασε. Τὸν Γιώργη περιμένω.

— Ποῖον Γιώργη ;

— Τὸ παιδί μου

— Ἀπὸ πότε ;

— Χρόνια!..

— Κι' ἀπὸ ποῦ ;

— Ἀπὸ τὰ Μέλασσα. Κά-
τω στὴ Μικρὰ Ἀσία... Κον-
τὰ στὸ Ἀϊδίνη. Μήπως τὸν
ἐγνώρισες ;

— Τί κάνει ἐκεῖ πέρα ;

— Οἱ Τοῦρκοι τὸν ἐκρά-
τησαν! Ἐμὰς γρηῆς κι' ἀρ-
ρωστημένες ὅλες μᾶς διώ-
ξαν... Γυμνές.. Γυμνὴ κι'
ἔρημη ἔφυγα κι' ἐγώ... ὡς
καλαμιά στὸν κάμπο..

* * *

Ἦταν ἡ ἐποχὴ τοῦ πρώτου
διωγμοῦ, πρὶν τοῦ εὐρωπαϊ-
κοῦ πολέμου. Δὲν ξέρω πῶς
εὐρέθηκε ἡ Μικρασιατίσσα
αὐτὴ γρηούλα, ἐκεῖ ἀπάνω,
μέσα στοὺς Θράκας πρόσ-
φυγας καὶ τοὺς λίγους Πον-
τιοκαυκασίους, ποὺ εἶχαν
ἐγκατασταθῆ στὸ Λάτροβο
καὶ στὸ διπλανὸ χωριό, τὸ
Καμαρῶτι.

— Καὶ τί τραγοῦδᾶς ; τὴ ρώτησα.

— Τῆς Παναγίας τὸ Θρῆνο. Μάνα χαροκαμένη καὶ αὐτὴ! Ἦ-
σως με συμπονέση.

— Καὶ γιὰτί δὲν στόλισες τὴν πόρτα σου καὶ σὺ με δάφνες
καὶ λουλούδια, ὡς ὡς συνηθίζουσαν ἐδῶ ;

— Λουλούδια δὲν φυτρῶνει πειὰ ἢ γῆ γιὰ μένα..

Μοῦ γεννήθηκε δειλὰ κι' ἀπόκρυφα ἡ περιέργεια νὰ ἄκουγα
τῆς Παναγίας τὸν Θρῆνο. Καὶ τὸν ἄκουσα. Μεγάλον καὶ πονετι-
κόν, γεμάτον μετὰ ποιητικὰς εἰκόνας καὶ φράσεις συγκινητικὰς.
Ἀφοῦ διεκτραγωδεῖται ὅλο τὸ θάσανο τοῦ Ἰησοῦ, ἀρχίζει ὁ
θρῆνος τῆς μητέρας Παναγίας, ἐμπρὸς στὸν σταυρωμένο γιὸ
τῆς, ὅταν συνῆλθε ἀπὸ τὴν λιποθυμίαν, ὡς τῆς περιχύσανε «πέντε
κανάτια μύσχο».

Γιέ μου, μονογεν-

(νήτη μου

καὶ γιέ μου κα-

(νακάρη

Κι' ἀρχίζει τὸ

παράπονο. Ἐ-

κεῖ ποῦ τοῦ εἶ-

χε ἡ Παναγία

μεταξωτὰ που-

κάμισα, αὐτοὶ

τὸν ντύσαν μετὰ

τὸ τίμιόν τοῦ αἵ-

μα. Ἐκεῖ ποῦ

τοῦ εἶχε ἡ Πα-

ναγία ἅγιον στε-

φάνι, οἱ βασανι-

σταί τοῦ τοῦ θά-

λαν ἀγκοθένιο,

ἐκεῖ ὅπου τοῦ εἶ-

χε ζουνάρι πλου-

Ἡ Δάφνη, νύφη, μετὰ ἄσπρα τὰ
λουλούδια, ἀλλὰ μετὰ μαῦρα
πέπλα.

Νὰ στρώσης μαῦρη τράπεζα μετὰ θλιβερά
πεσκήρια..

μιστό, αὐτοὶ τοῦ θάλαν θάτα καὶ τσουκνίδες. Ἐκεῖ ὅπου αὐτὴ με στοργὴ καὶ τρυφερότητα τὸν χάζιδε, αὐτοὶ τότε ραβδίζαν καὶ ἀφοῦ τοῦ τὰ θρηνήση ὅλα αὐτὰ καὶ ἀκόμα περισσότερα ἢ Παναγιᾶ, κραυγάζει:

— Δὲν εἶν' γκρεμὸς νὰ γκρεμιστῶ
πηγάδι γιὰ νὰ πῶσω,
νὰ μὴ βλέπω τὸν γυόκα μου,
σὲ κίνδυνο μεγάλο !...

Ἄλλὰ ὁ πάσχων Θεός, ἀπάνω ἀπὸ τὸν σταυρὸ τοῦ τὴν ἐμ-
ποδίζει:

— Μάνα μου, κι' ἂν σφραγῆς ἐσὺ
θὰ σφάγεται ὁ κόσμος,
θὰ χάσουν μάνες τὰ παιδιά,
καὶ τὰ παιδιά τὶς μάνες.

Καὶ στὸ τέλος τὴν προτρέπει:

— Μάνα μου, κάμ' ὑπομονὴ
γιὰ νὰ τὴν βοῇ ὁ κόσμος

καὶ τῆς λέγει νὰ γυρίση πίσω σπῆτι τῆς.

Νὰ στρώσης μαῦρη τραπέζα,
καὶ θλιβερὰ πεσκέρια,

νὰ θάλῃ κροσὶ στὸν μαστραπᾶ κι' ἀφράτο παξιμάδι
νὰ κάμῃς τὴν παρηγοριά, γιὰ νὰ τὴν εὖθῃ ὁ κόσμος.

Καὶ ἡ Παναγιᾶ ἔκαμε ὑπομονή, καὶ πῆγε στὸ ἀρχοντικό τῆς
καὶ ἔστρωσε τὸ θλιβερὸ τραπέζι γιὰ τοῦ κόσμου τὴν παρηγο-
ριά.

Ἐκεῖ ὅμως ὅπου
καθόντανε στὸ τραπέ-
ζι, ἐπέρασαν ἡ Ἁγία
Καλή, βλέπει τὴν Πα-
ναγιᾶ νὰ ἔχη τραπέζι
μπροστά τῆς καὶ ἐκ-
πλήσεται καὶ λέγει:

— Ποιὸς εἶδε γυιὸ στὸ
(μακελειό,

καὶ μάνα στὸ τραπέζι ;

Ἡ Παναγιᾶ τῆς ἐξη-
γεῖ τί συμβαίνει, ἀλλὰ
ἡ Ἁγία Καλή δὲν πεί-
θεται. Τότε ἡ πικρα-
μένη μητέρα τοῦ Χρι-
στοῦ θυμώνει καὶ τῆς
λέει:

— Ἄιντε καὶ σὺ Κυρά-
(Καλή,

Ἄιντε κι' ὡς με πεισμά-
(τωση,

νὰ λάβῃς τὸν καιὸ μου,
νὰ πᾶς κάτω σὲς ἐρη-
(μιές,

καὶ τὰ ξηρὰ ποτάμια,
κεῖ νὰ γενῆς ἕνα δέντρο,
σὲ βάτους καὶ κροκάλια,
τὰ φύλλα σου νὰ πάρουνε
τὴν πίκρα τῆς καρδιάς με
καὶ ὁ ἀνθὸς σου ἄλιος
νὰν' σὰν τὰ μάγουλά μου !

Κι' ἔτσι γεννήθηκε ἡ πικροδάφνη, ποὺ εἶνε τὰ φύλλα τῆς τό-
σο πικρὰ, ποὺ οὔτε κατοῖκες δὲν τὰ πλησιάζουνε, οὔτε κι' ἀκρί-
δες κὰν τὰ τρῶνε.

Ἄλλοιῶτικη ὅμως ἦταν ἡ ξαδέρφη τῆς ἡ Δάφνη.

Αὐτὴ συμπόνεσε τὴν Παναγιᾶ, τὴν ὥρα ποὺ τὴν πηγαῖναν αὐ-
τὴ, τὴ Δάφνη, νύφη νὰ τὴ στεφανώσουν. Καὶ με τὰ λευκὰ λου-
λούδια στὸ μέτωπο, ἄφησε στὴ μέση τὸ συμπεθεριό, τὸ γαμπρό,
τοὺς καλεσμένους, καὶ ἔτρεξε διακόνισσα τῆς Παναγιᾶς καὶ ἱε-
ρεία τοῦ Χριστοῦ τὸν τάφο. Πέταξε κάτω τῆς νύφης τὰ λευκὰ
φορέματα καὶ ντύθηκε τὰ μαῦρα καὶ ἀπὸ τότε ντυμένη τὸ βαρὺ
καὶ μαυροπράσινο τῆς φύλλωμα, φυτρώνει πάντοτε σὲς ἐκκλη-
σιὰς ἀπ' ἔξω, καὶ στολίζει τοὺς ναοὺς κάθε γιορτῆ καὶ στεφα-
νώνει τοὺς λεβέντες με στεφάνι δόξας ὅμως καὶ νίκης, ὅπως ἐ-
νίκησε ὁ Χριστὸς καὶ ὄχι στεφάνι γάμου καὶ χαρᾶς !...

Καὶ ἡ Παναγιᾶ ὅμως τὴν εὐχίθηκε:

Ἄι μέσ' στὰ μαῦρα φύλλα σου,
λουλούδια νὰ ἀνθίζουν,
ἄσπρα λουλούδια νεφικά,
τῆς νύφης τῶν ἀγγέλων.

Καὶ ἀπὸ τότε ἡ Δάφνη, ἀνθίζει κατὰ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ. σὰν νὰ
τελῆ τοὺς γάμους τῆς, ὄχι στὸν ψεύστη τοῦτον κόσμο, ἀλλὰ γά-
μον αἰώνιον στὸν οὐρανό !

Ἐπέρασαν ὅμως καὶ ἡ Ἁγία Ἄννα καὶ ἐξεπλάγη, βλέπουσα
τὴν Παναγιᾶν στὸ τραπέζι καὶ αὐτὴ.

— Ποιὸς εἶδε γυιὸ στὸ μακελειό
καὶ μάνα στὸ τραπέζι !

Καὶ ἡ Παναγιᾶ τῆς ἀπάντησε:

— Ἄιντε κι' ὡς με πεισμάτωσε
νὰ λάβῃς τὸν καιὸ μου,
Παπᾶς νὰ μὴ σὲ λειτουργῇ,
Διάκος νὰ μὴ σὲ ψέλνῃ.

Σκεπτή τὴν ὥρα ἐπέρασε καὶ ἡ Πασχαλίτσα, φορτωμένη λου-
λούδια γιὰ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, γιὰ τὸ σῶμα τοῦ ἀθώου Ἐ-
κείνου ποὺ τὸν πιάσανε:

Οἱ σκύλοι οἱ Ὀθραῖοι
σὰν κλέφτη τὸν ἐπιάσανε
καὶ σὰν φονεὴ τὸν πᾶνε
καὶ σὰν νὰ ἔκανε κακὸ,
ἔτσι τὸν τυραγνᾶνε.

Ἀρχοντοπούλα καλὴ ἡ Πασχαλιά, στολισμένη με χρυσᾶ καὶ
με μεταξωτὰ, κόρη μουσχανάθρεμμένη. Μὰ ὅταν εἶδε τὸν Χρι-
στὸ γυμνὸ καὶ καταματωμένον ἔβγαλε τὰ πλούσια τὰ ρούχα
τῆς κι' ἐσκέπασε τὸ ἀχραντὸ τοῦ σῶμα.

Καὶ ἔμεινε γυμνὴ αὐτὴ, μέσα στὸ πρῶνὸ τὸ κρῦο καὶ τὸ κορ-
μάκι τῆς μελάνιασε κι' ἔτρεμε καὶ βογγοῦσε, ἀλλὰ ἡ Παναγιᾶ
ἡ Μεγαλόχαρη δὲν τὴν ἀφήκε νὰ πάθῃ:

Κι' ἂν τὸ κορμὶ μελάνιασε,
λουλούδια θὰ φυτρώσῃ
κάθε μπαλάδα καὶ ἀνθὸς,
κάθε ἀνθὸς καὶ μύσχος.

Κι' ἔτσι ἔγινε, ἡ Πασχαλιά, εἰδικὸ λουλούδι τῆς Λαμπρῆς, γιὰ
νὰ στεφανῶνῃ με τὰ λιλά λουλούδια τῆς, καὶ νὰ στολιζῆ τοὺς
Ἐπιταφίους...

* * *

Καὶ τὸ τραγοῦδι τῆς ἐξακολούθησε γιὰ τὰ λουλούδια, ὅπου
ἔτρεξαν στὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ καὶ στὸν πόνο τῆς μητέρας !...

Ἄλλο λουλούδι κι' ἀγαθὰ φυτὰ ἀπὸ παντοῦ.

Ἡ Παπαρούνα, ποὺ ἀνοίξε τὰ παρθένα τῆς πέταλα, γιὰ νὰ
δεχθῆ τὸ αἷμα τοῦ Ἐσταυρωμένου γιὰ νὰ μὴ
χυθῆ καὶ μολυνθῆ στὴ γῆ, ἡ Ἴρις ποὺ προσέ-
φερε τὰ παρθενικὰ μεταξωτὰ σεπτόνια τῆς,
γιὰ νὰ τοῦ τυλίξουνε τὸ σῶμα, τὸ Ἁγιόκλη-
μα, ποὺ ἀνακλαδίστηκε ἀπάνω στὸν σταυρὸ,
γιὰ νὰ σκουπίσῃ τὸν ἰδρῶτα ἀπὸ τὸ μέτωπό
του καὶ ἀπὸ τότε πῆ-
ρε τὴ μοσχοβολιά...
Πλήθος ἀνθέων, πλῆ-
θος ὑπηρεσιῶν...

Καὶ ἄνθρωπος κανέ-
νας !...

Κανένας κουθενά !...

Ἡ καὶ ἂν παρουσιά-
σθηκε, παρουσιάστηκε
μονάχα γιὰ νὰ τὸν
λογχίσῃ ἢ γιὰ νὰ τὸν
ἐμπαίξῃ... ὡς καὶ αὐ-
τοὶ οἱ μαθηταὶ ἐκρύ-
θησαν... Καὶ μοναχὰ
τὰ λουλούδια, λουλού-
δια τῶν κήπων, τοῦ
κάμπου, τοῦ βουνοῦ...

...Ἦταν ὁ μόνος κόσμος
ποὺ ἦρθε νὰ θρηνήσῃ τὸν
Θεὸν του...

Καὶ ὅταν τὸ θράδυ, τὴν ὥρα ποὺ οἱ ἱερεῖς ἔψαλλαν γύρω
ἀπὸ τὸν Ἐπιτάφιο:

«Μυροφόροι ἦλθον, μῦρα σοι, Χριστέ μου, κυμίζουσαι προ-
φρόνως...»

Κι' ὅταν σὲ λίγο πῆγα στὸν ναὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, μοῦ
φανῆκαν τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τῶν ἀνθέων ποὺ εἶχαν τριγυρίσει καὶ
πέσει ἀπάνω στὸν Ἐπιτάφιο, μαρμαμένα ἀπὸ τὴ ζέστη τῶν κη-
ριῶν καὶ τὶς πνοὰς τῶν χριστιανῶν, σὰν λιποθυμισμένα, μοῦ φα-
νῆκαν, λέγω, πῶς ἦταν ὁ μόνος κόσμος ποὺ πραγματικὰ ἦρθε
νὰ θρηνήσῃ καὶ νὰ προσφέρῃ τὰ μῦρα τῆς καρδιάς του, τῆς
ζωῆς του τὴν ἀφιέρωσι στὸν κηδευόμενον Θεόν !...

ΣΤΑΜ. ΣΤΑΜ.

ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ ΚΕΦΙ

ΜΙΚΡΕΣ ΕΥΘΥΜΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Μεταξὺ συζύγων.

— Ἄν τύχη καὶ ἀποφασίσῃς καμμιά φορὰ νὰ μ' ἀπατήσῃς,
Νινέττα, σὲ παρακαλῶ νὰ μὲ προειδοποιήσῃς...

— Ἄ! τί κρίμα, ἀγαπημένε μου... τώρα εἶνε πολὺ ἀργά... Ἐ-
πρεπε νὰ μοῦ τὸ εἶχες εἰπεῖ προηγουμένως...

* * *

— Χθὲς σὲ εἶδανε στὴν ἀγκαλιὰ ἐνὸς νεαροῦ δανδῆ, στὴ θε-
ράντα τοῦ Καζίνου...

— Μπα! Ὁχι... Εἶνε ἀδύνατον... Εἶνε συκοφαντίες... Ἦτανε
τόσο σκοτάδι πρὸς κι' ἐγὼ ἢ ἴδια δὲν μποροῦσαν νὰ τὸν διακρίνω!